

18 t/m 24 oktober 1944

VII oktober 1944

Twintig jaar is het thans geleden, dat Zeeland na een verwoede strijd op de Duitsers langzaam maar zeker werd veroverd. Na vijf jaar geleden het bekende boek van R. W. Tompson „The 85 days” te hebben gepubliceerd in een eigen vertaling schenken wij opnieuw aandacht aan de gebeurtenissen in het najaar van 1944 in deze provincie. Week na week gaan wij met de zegerierende geallieerde legers mee. In onderstaand artikel zijn o.m. fragmenten verwerkt uit „The 85 days”.

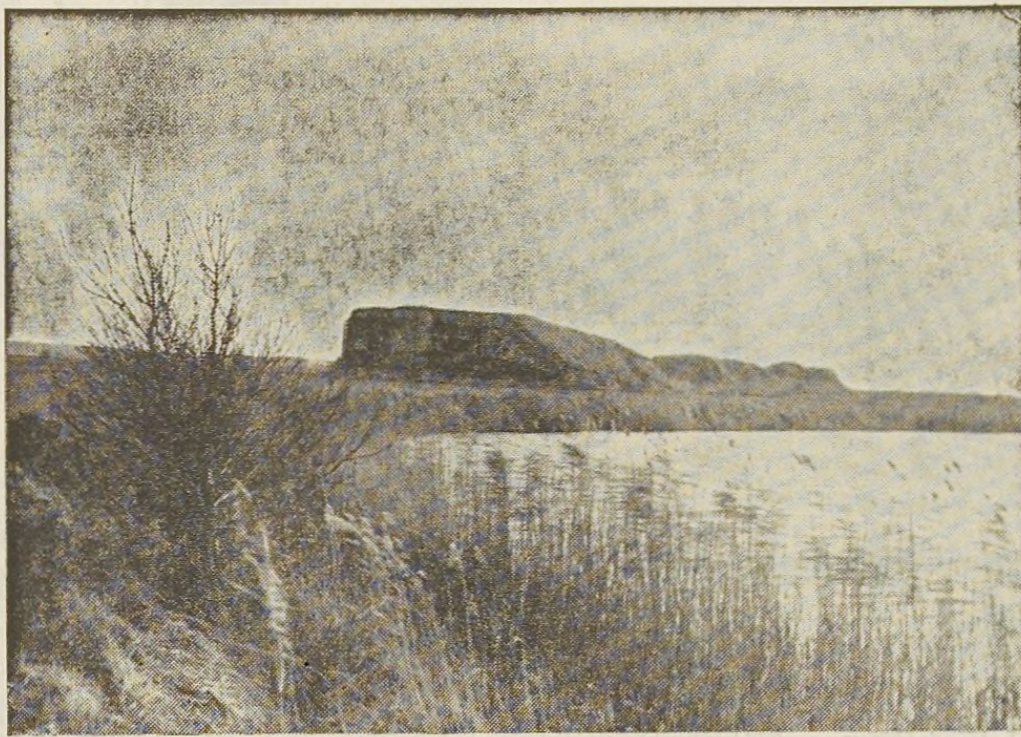
Met Tarzan door de linies

„Laat ik het maar eerlijk toegeven: ik ben een durfal. Dat weet iedereen hier in de omgeving. Ze noemen me niet voor niets „Tarzan”. Die naam heb ik in de oorlog verdiend. Ik was goed twintig, een echte nozem. Ik durfde alles. In september en oktober 1944 heb ik me eerst uitgesloofd voor het Rode Kruis — met plezier moet ik zeggen — en later heb ik de Canadezen mijn diensten aangeboden. Driemaal ben ik als koerier door de linies gegaan. Soms floten de kogels rond mijn oren, soms moest ik me zwemmen in veiligheid stellen. Het deed me niks. Ik ben een ijskoude, zeg maar gerust een harde”.

enkele regels in een dagboek van een Canadese bataljons inlichtingsofficier. Hij schrijft, dat de Canadezen waardevolle inlichtingen kregen van een zekere Johannes Franciscus J. Cauwels (een verschrijving van Cauwels), die „de vijand had verschalkt en verscheidene van hen eigenhandig had gedood”.
„Met dat doden zal het wel loslopen”, zei ons Tarzan Cauwels, die ons vlot een interview toestond. „Ik heb geen enkele Duitser gedood, alleen misschien indirect mijn medewerking verleend door het geven van inlichtingen”.
Joannes F. J. Cauwels is nu een 43-jarige (klein) landbouwer, die — hij is de eerste om dat toe te geven — nog weinige van zijn wilde haren heeft verloren.
„Eerst vertel ik je het verhaal van 1944”, zegt hij. „Het begon tijdens de beschieting. Ik meldde me bij het Rode Kruis — „hier is mijn onderscheiding, die ik later heb gekregen” — om gewonden te vervoeren en in veiligheid te brengen. Iedereen sliep in een schuilplaats. Alleen Tarzan niet”, merkt hij met een vage glimlach op. „Ik ging gewoon iedere avond naar het huis van mijn moeder aan Smedekensbrugge. Ik sliep iedere nacht in mijn eigen bed. Op een morgen bielezen de Duitsers de brug vlakbij ons huis op. De daarop volgende dag liggen we onder een zware beschieting van de Canadezen. Ik naar buiten en wat rondgewand, maar Duitsers zag ik niet meer. Over een noodbrug ben ik vervolgens de Canadezen tegemoet gegaan. Waar nu de grenspositie is, stond een aantal Canadezen met de stengun in de aanslag. „Handen omhoog”, riepen ze. Nou, dat deed ik natuurlijk. Ik maakte me bekend als Nederlands burger en zei, dat de Duitsers uit Aardenburg vertrokken waren. Ik vertelde ook, dat ik tussen Aardenburg en Eede geen enkele Duitser was tegengekomen. De voorposten, die ik daar bij Eede ontmoette sturden me verder achter de linie. Bij een tweede post, een paar honderd meter naar achter, stond een jeep me op te wachten, die me naar het hoofdkwartier tussen Stroobruge en Maldegem bracht. Daar heb ik alle inlichtingen gegeven, waarover ik beschikte. Aardenburg is ontrent, zei ik. Je kunt de beschieting nu maar beter stopzetten. Nou dat is gebeurd. Ze vroegen me of ik met mijn leven borg wilde staan. Dat heb ik gedaan, ik wist dat ik niets riskeerde. Maar geloof me, de Canadezen namen geen halve maatregelen. Ik moest voorop lopen, zij achter me, met een sten op mijn rug gericht. Zo hebben we Aardenburg bevrijd. Mag ik mezelf een beetje de bevrijder van Aardenburg noemen? Vraag het de mensen hier, ze zullen je vertellen dat er geen woord van verzonnen is. Enkele dagen later vroeg de ondergrondse me of ik voor koerier wilde spelen. Ik moest achter de linies inlichtingen verzamelen over troepenverplaatsingen en geschutsstellingen. Ik was direct bereid dat te doen. Driemaal ben ik door de linies geglipt. Ik deed me altijd voor als een onnozels boertje. Ik kan met een stalen gezicht liegen. Een keer kwam ik in moeilijkheden. Een Duitse patrouille hield me aan tussen Zuidzand en Sluis. Ik vertelde de Duitsers, dat ik een evacue uit Aardenburg was, die op weg was naar de dokter voor een zwaar gewonde. Natuurlijk werd ik gefouilleerd, maar ze vonden geen compromitterende papieren bij me. Die zaten veilig in een buis van mijn fiets, diep onder het zadeld. Zo snugger waren ze niet om daar te kijken. Wat ik zei, slinkten ze als koude pap. Een andere keer moest ik tussen Oostburg en Draaibrug over het afwateringskanaal zwemmen, terwijl de kogels me om de oren floten. Maar andere keren ging het altijd gesmeerd. Ik kreeg vooral inlichtingen van de ondergrondse. Hoewel ik me er niet bij aangesloten had, wisten ze, dat ze op me konden vertrouwen en op me rekenen. Al zeg ik er, was er geen een, die durfde wat ik deed. Vraag het gerust aan meneer A. v. d. Amele, commandant van de ondergrondse in Sluis, die kan je dat bevestigen. Ik heb verder allerlei inlichtingen doorgegeven. Bijvoorbeeld, dat de Duitsers tussen Potjes en Cadzand een schijnposstelling van tanks hadden staan. Dat heb ik doorgegeven. Prompt staakten de Canadezen de beschieting van deze „loze stelling”. Verder ben ik voorbij Groede geweest, tot vlak onder Fort Frederik Hendrik. Ik ben er niet binnen geweest. Dat niet, maar ik wist er alles of bijna alles van”.
Als hij met zijn verhaal tot hier is gekomen springt Tarzan Cauwels plotseling op uit zijn stoel en rent naar buiten. Met een sprong stort hij zich tussen zijn vier Engelse setters (moeder en drie jongen), die wild te keer gaan met een uit de fietstas van Tarzan „gestolen” trui. „Daar is hij toch te kostbaar voor”, grinnikt Tarzan, als hij even later terugkomt en de trui met een zwaai in een stoel gooit. „Nou ja” vervolgt hij, „dat was het dan zo’n beetje. Veel heeft het me niet gedaan. Ik ben een harde...”

Wie is Aardenburgse „Tarzan” Joannes F. J. Cauwels? Hij werd 43 jaar geleden uit Nederlandse ouders geboren in Heijst aan Zee (België). Drie maanden oud was hij, toen hij met zijn ouders naar Amerika emigreerde („Daar leerde ik mijn Engels”). Tot zijn negende woonde Cauwels in Cleveland in de staat Ohio. In 1930 ging het gezin Cauwels terug naar Aardenburg. Negentien jaar oud was „Tarzan” Cauwels, toen de oorlog uitbrak. Als onverschrokken vrijbuiters was hij min of meer voorbereid om smokkelaar te worden. „Vooral tabak”, verduidelijkt hij. Eenmaal nam hij een doanebeambte, die hem wilde aanhouden, zijn pistool af en maakte zich uit de voeten. Later werd Tarzan gesnapt en ging hij de cel in. Slechts voor kort, want hij brak zich een weg naar buiten. Gedurende zes weken in september en oktober, weken van vuur en staal, was Tarzan in zijn element. In de jaren na de oorlog is Cauwels de vrijbuiters gebleven, die hij als „nozem” van goed twintig was. Wegens botersmokkel en later een enkele maal wegens vechten werd hij een goede bekende van de rechter. De Belgen hebben hem zelfs verboden nog één voet op hun grondgebied te zetten op straffe van celstraf. Tarzan steekt het overigens niet onder stoelen of banken, dat hij heeft gesmokkeld. „Nu is die periode voorbij”, zegt hij er zelf van. Wat hij thans doet? Hij werkt wat op zijn eigen bedrijf, soms tijdelijk in een fabriek, gaat soms naar de steun of helpt een buurman. Soms ook moet hij enkele weken doorbrengen in het huis van bewaring. „Hier”, zegt hij, „mijn tijdelijk adres van vorig jaar zomer”. Hij toont een envelop met daarop de woorden: J. Cauwels, huis van bewaring, Middelburg. „Dat is nu Tarzan”, gaat hij traag glimlachend verder. „Nog altijd Tarzan”, moppelt hij, terwijl hij zijn vuisten schudt.

Wels gezegd: „Het is geen gemakkelijk heer. Hij bemoeit zich met niemand. Die is zo gesloten als een oester”. Maar tegelijkertijd gaven ze toe: „Het is een mannetjesputter. Toen in oktober 1944 granaten links en rechts insloegen, was hij als enige altijd bovengronds. Hij stroopte de weilanden af op zoek naar gewonde koeien. Die maakte hij af en het velds bracht hij rond bij de mensen, die in veilige schuilkeiders zaten. Ja, die stond voor niks”.
Een bewijs, dat Cauwels voor niets stond, vormen

Grimmige bunkers, die twintig jaar geleden het fort Frederik Hendrik bij Breskens vormden, ontsieren nog steeds het Zeeuws-Vlaamse land.

het Régiment de la Chaudière werd zo hevig aangevallen, dat hun vooruitgeschoven posten volkomen werden overrompeld. Het bataljon was zonder verbinding en moest vechten in een soort privé-woestijn, niet in staat andere te bereiken. Op de 24e werd een compagnie van dit regiment omsingeld en van de rest afgesneden. Vijftien mannen wisten zich een weg door de omsingeling te banen, terwijl driënzeventig zich onder leiding van de compagnies- sergeant-majoor ingroeven en zich op een gevecht tot de laatste man voorbereidden. Pas op de 28e werden zij ontzet. De Duitsers in fort Frederik Hendrik vochten tot het bittere einde en trotsederen vier dagen — van de 22e tot en met de 25e — alle aanvallen en bombardementen van de Canadezen. Middelzware bommenwerpers overstroonden het fort als het ware met zware explosieven, terwijl op de grond serien aanvallen werden ondernomen, die alleen werden teruggeslagen als ze zwaar machiegeweuver of tegenstand van de anti-tankkanonnen uit de verste kerke kazematten ontmoetten.
Het waren vier dagen van moordende gevechten. Rustig, maar vasterbaderen opereerden kleine groepjes Canadezen, ze zwommen over sloten en plassen, ze kropen als mollen door het omgeploegde land, ze haalden mannen uit hun schuilplaatsen, doodden om zelf in leven te blijven, en ondermijnden daardoor het moreel van de uitgeputte verdedigers.
De voortdurende druk op het fort eiste uur voor uur zijn tol aan mensenlevens. In de avond van de 24e oktober vertelden een paar juist gevangen genomen Duitsers, dat er nog 23 verdedigers in het fort waren. De Canadezen lieten hen teruggaan in de hoop, dat zij hun kameraden zouden kunnen bewegen zich over te geven. Om half zeven de volgende morgen kwamen de 23 man met de boodschappers voorop naar de Canadese stellingen. Zij gaven zich over. Nog 15 uitgeputte Duitse soldaten werden uit hun stellingen gehaald. Om half twaalf precies was het fort in het bezit van de Canadezen. Een vitale fase in de strijd om Breskens was geëindigd. De Canadezen konden gaan denken aan de verovering van Walcheren..... De slotaanval — operatie „Infatuatie I en II” en „Vitality I en II” zouden enkele dagen later van start kunnen gaan.
Inmiddels waren de Canadezen, die vorige week, twintig jaar geleden, in de meest afschuwelijke gevechten waren gewikkeld onder Eede, weer wat gevorderd. Zij veroverden Eede en Aardenburg en oefenden aldus meer druk uit op de rechterflank van de Duitse verdedigingslinie.

In dezelfde periode van 19 tot 25 oktober, dat gruwelijke tijdvak waarin het West-Zeeuws-Vlaamse land werd omgeploegd door de oorlogsmachine, die periode van een zo onmenselijke strijd om de zuidelijke oever van de Westerschelde, werd ten oosten van de provincie Zeeland een even hard gevecht geleverd: de slag om Woensdrecht. Na verbitterde gevechten kregen de Canadezen de 16e oktober vaste voet in Woensdrecht. Drie dagen duurden daarna nog de straatgevechten. Ten slotte kwam ook de weg Antwerpen-Bergen op Zoom in geallieerde handen en moest de vijand de hoop op een ontsnappingsroute opgeven. Onder bescherming van de duisternis trokken de Duitsers langzaam terug en bereidden zich op de gevechten voor in de „hals”, de toegang tot Zuid-Beveland. Op de 24e oktober kon de Tweede Canadese divisie de „hals” indraaien. Daarmee begon voor deze mannen het laatste bedrijf van de bevrijding der Scheldemonding, waaraan zij moesten meewerken. 25 oktober 1944: West-Zeeuwsch-Vlaanderen voor een groot deel veroverd, de toegang tot Zuid-Beveland bereikt. De volgende fase in de strijd kon starten.

Volgende week: Landing bij Baarland-Hoedekenskerke, Zuid-Beveland bevrijd, West-Zeeuwsch-Vlaanderen praktisch geheel gezuiverd.

ACHTTIEN tot en met 24 oktober 1944. Eén van de slechtste weken voor „Switchback”, de geallieerde operatie, die tot doel had de Duitse tegenstand in de „Zak van Breskens” te breken. Ten koste van vele doden, tientallen zwaar- en licht gewonden en het verlies van kostbaar materiaal, rukten de Canadezen langzaam, maar zeker op. Dag na dag werden de Duitsers in een steeds kleiner wordend gebied teruggedrongen. Het grote doel, dat de Canadezen voor ogen stond was de verovering van Breskens, de springplank naar Walcheren. In het begin van de week kreeg de Negende Canadese Infanteriebrigade opdracht de vijand te verdrijven uit zijn sterke posities bij Schoondijke. De Negende Brigade wilde een krachtige, gespreide aanval ondernemen op de Duitse stellingen in en om Schoondijke, waarbij tegelijkertijd Breskens van het oosten uit zou worden aangevallen. Lichte pantserwagens, zware artillerie en vliegtuigen zouden de aanval van de infanteristen krachtig ondersteunen. De Canadezen kregen, voordat zij één schot hadden gelost, een enorme klap te incasseren. De S.D. en G.-Hooglanders, die hun aanval begonnen onder bijzonder gevaarlijke omstandigheden, werden onder zwaar vuur genomen door de Duitse kanonnen van Vlissingen

Weerstand fort Frederik Hendrik gebroken

en Breskens, zodat ze aan de vooravond van de aanval reeds ernstige verliezen leden. Mogelijk door granaatslag explodeerde een auto met brandstof voor de vlammenwerpers, waardoor zich in een wijde omgeving een vuurzee verspreidde, die tien lichte pantserwagens in brand stak. Vieren-tachtig man, sommigen gedood, anderen overdekt met brandwonden, werden uit de brandende wrakken gehaald. Met één klap was het materiaal voor de aanval op Breskens buiten gevecht gesteld en de aanvallende troepen hadden ernstige verliezen geleden.

Na de verovering van IJzendijke, Hoofdplaat en Biervliet, vorige week twintig jaar geleden, bleven de Canadezen gestaag oprukken. Op de 21e oktober, ’s morgens om negen uur zetten de S.D. en G.-Hooglanders de aanval op Breskens in, terwijl Typoons op de Duitsers doken en tevens poogden de kanonnen van Vlissingen buiten werking te stellen. Een inleidend bombardement van zwaar en superzwaar geschut verhoogde de verwarring onder de verdedigers. Onmiddellijk na de aanval trokken de Canadezen de rokende puinhopen van Breskens binnen, eens een bloeiende gemeente. De aanblik van dit zo troosteloos geworden dorp schokte in die late herfst van 1944 de binnentrekende troepen. Dit overtrof alles wat de Canadezen op het gebied van oorlogsvernietiging waren tegengekomen, inclusief Caen. Verbijsterende vijanden waggelden uit de tot ruïnes geworden huizen en kelders. Maar vele verdedigers hadden nog tijdig de wijk genomen naar iets rustiger gebieden.

De aanval van de Hamilton lichte infanterie op Schoondijke lokte een aanhoudende uitbarsting van 20-mm geschut uit. Het was duidelijk, dat Eberding, de Duitse bevelhebber, had besloten elke vierkante meter te verdedigen. Maar langzaam, beschut door

een sterke achterhoede moest hij terugwijken in de richting van goed voorbereide stellingen achter het kanaal ten zuiden van Knokke-Heist. Links had Eberding Retranchement en rechts Sluis. Breskens was geallieerd bezit, maar het ergste moest nog komen.....
Langzaam begon de vijand terug te vallen op Groede, daarbij beschermd door de kanonnen van het gewelddige fort Frederik Hendrik en van Vlissingen, waardoor de wegen bijna onbegaanbaar werden voor de Canadezen. Terwijl de Typoons van de R.A.F. iedere keer opnieuw de Vlissingense kanonnen tot zwijgen trachten te brengen, gingen de Noord (Nova Scotia) Hooglanders over tot de aanval op het geduchte fort Frederik Hendrik, ten westen van Breskens. Dat gebeurde op de morgen van de 22e oktober. Vier dagen van slopende gevechten werden hier gevoerd. Dit bastion van zwaar verdedigde bunkers, loopgraven, prikkeldraadversperringen en mijnen velden stelde de aanvallende troepen voor bijkans onoplosbare problemen. Telkens weer vielen de Hooglanders met ware doodsvrechting aan, maar telkens weer sloegen de Duitsers de aanvallers terug. De vijand weigerde ook maar iets af te staan van de linie, die liep van fort Frederik Hendrik door Schoondijke en vandaar in een diagonaal naar het Leopoldkanaal. Daardoor was Schoondijke als het ware de laatste scharnier, waarop de Duitse rechterflank teruggaarde om op Sluis samen te trekken. Alles wat nog over was van de Duitse 64e veteranendivisie werd in deze laatste „zak” ingepakt.

Op de 23e oktober raakten de Royal Winnipeg Rifles en de Canadese Schotten bij hun poging vooruit te komen op de weg naar Groede onder zulk een hevige vuur uit de kanonnen van het fort Frederik Hendrik, dat ze tot staan kwamen en werden gedwongen een uitputtingsgevecht te beginnen. De linkermiddengroep van de Canadezen, gevormd door

